

วิเคราะห์คุณค่าหลักพุทธธรรมในประเพณีบุญเดือนสิบของพุทธศาสนิกชน ตำบลบางพระเหนือ อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง*

AN ANALYSIS OF THE VALUE OF THE BUDDHIST PRINCIPLES IN THE TENTH LUNAR MONTH TRADITION OF BUDDHISTS IN BANG PHRA NUA SUBDISTRICT, LA-UN DISTRICT, RANONG PROVINCE

พระประติพัทธ์ โสภณ (คงเมือง)*, พระครูวิจิตรรัตนวัตร จิตตสุโก (จิตรภักดี), พระครูโสสิตวัฒนานุกูล อนุวาทมโน (ปานประดิษฐ์),
พระครูจิตตสุนทร เทชพล (ชูเกลี้ยง), สิทธิโชค ปานะศรี

Phra Pradiphat Sopano (Khongmueang)*, Phrakru Wijitrattanawat Jittasupho (Jitphskdee), Phrakru Kositwatthanakul Anuwutthano
(Panpradit), Phrakru Chittasunthon Techaphalo (Chookliang), Sitthichok Panasree

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Master of Buddhism Program, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: donnok65@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประเพณีบุญเดือนสิบของพุทธศาสนิกชนตำบลบางพระเหนือ อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง 2) ศึกษาหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในประเพณีบุญเดือนสิบ 3) วิเคราะห์คุณค่าหลักพุทธธรรมในประเพณีบุญเดือนสิบของพุทธศาสนิกชนตำบลบางพระเหนือ อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร และเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และนำเสนอในรูปแบบการเขียนบรรยายเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) ประเพณีบุญเดือนสิบ มีความเชื่อว่าเป็นการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว เป็นแสดงความกตัญญูต่องูที่ต่อผู้มีพระคุณ มีกิจกรรมแบ่งออกเป็นสองวาระ คือ วาระแรก วันรับตายาย ตรงกับวันแรม 1 ค่ำ เดือน 10 และวาระที่สอง คือ วันส่งตายาย ตรงกับวันแรม 15 ค่ำ เดือน 10 2) หลักพุทธธรรมในประเพณีบุญเดือนสิบ 2.1) ความกตัญญูต่องูที่ เป็นหลักการแสดงความรักต่อผู้ที่ล่วงลับหรือผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ที่มีพระคุณต่อเรา 2.2) ความสามัคคี เป็นการแสดงความมีน้ำใจต่อกัน 2.3) บุญกิริยาวัตถุ 3 ได้แก่ ทาน การให้ ศีล ภาวนา และ 2.4) สังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมที่ยึดเหนี่ยวจิตใจให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขมี ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา 3) คุณค่าหลักพุทธธรรมในประเพณีบุญเดือนสิบ ส่งผลให้กับคุณภาพชีวิตทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านจิตใจ มีจิตสำนึกต่อสังคม มีจิตเจตมิตตา ด้านความสามัคคีของชุมชน มีจิตอาสาทั่วไป รู้จักการเสียสละเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ด้านวิถีชุมชน รู้จักหน้าที่ที่มีความรับผิดชอบต่อชุมชน ด้านศาสนาและวัฒนธรรม สืบทอดพระพุทธศาสนาและประเพณีวัฒนธรรมไทย

* Received August 6, 2024; Revised September 2, 2024; Accepted September 9, 2024

คำสำคัญ: หลักพุทธธรรม, ประเพณีบุญเดือนสิบ, พุทธศาสนิกชน

Abstract

The objectives of the research paper were 1) To study the tenth-lunar month tradition of Buddhists in Bang Phra Nua Subdistrict, La-un district, Ranong province, 2) To investigate the Buddhist principles in the tenth-lunar month tradition, and 3) To analyze the value of the Buddhist principles in the tenth-lunar month tradition of the Buddhists of Bang Phra Nua sub-district, La-un district, Ranong province. It is qualitative research in which the focus of the study was based on documents and data collection was conducted by in-depth interviews and a descriptive form was used to present results. Results were as follows: 1) The tenth-lunar month tradition was believed to be the way to dedicate merits to the deceased ancestors and as a way to express gratitude to those who the benefactors. The activity was divided into two phases: the first dealing with the day of receiving grandparents, which falls on the 1st waning moon of the 10th lunar and the second phase dealing with the day of sending grandparents, which falls on the waning day of the 15th waning moon of the 10th lunar month. 2) Buddhist principles in the tenth-lunar month tradition were 2.1) Gratitude, the principle showing love to those who have passed away or those who are still alive who are our benefactors; 2.2) Unity showing expression of kindness to each other; 2.3) Bass of meritorious action consisting of charity, precepts, and mental development, 2.4) Principles of service, the principle that the people's mind to live together happily, with the data, piyavaca, attacharya, and samanattata. 3) The value of Buddhist principles in the tenth lunar month tradition resulted in the quality of life in all 4 aspects: psychological or mental with consciousness and compassion, and community; Unity with volunteering, knowing how to sacrifice for the benefit of the community; community way with knowing the duty of responsibility to the community; Religion and culture by inheriting Buddhism and cultural traditions.

Keywords: Buddhist Principle, The Tenth-Lunar Month Tradition, Buddhists

บทนำ

คัมภีร์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท ได้กล่าวถึงลักษณะความเชื่อที่เป็นจุดเริ่มต้นและ พัฒนาการของพิธีสารท “คำว่า สารท เป็นคำภาษาบาลีของอินเดีย แปลว่า ฤดูใบไม้ร่วง” (สมปราชญ์ อัมมะพันธ์, 2548) มีมูลเหตุมาจาก ความเชื่อของมนุษย์ในยุคแรก ซึ่งในยุคนั้นพวกเขามี ความเชื่อกันว่า บาปนั้นเกิดจากการทำผิดศีลธรรม ดังความ ปรากฏในสมัยหนึ่ง เมื่อพระผู้มีพระภาค ประทับอยู่ที่ปราสาทของนางวิสาขาไมคารมาตา ในบุพพาราม เขตกรุงสวตถิ สมัยนั้นพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงตอบปัญหาของสามเณร ชื่อวาเสฏฐะ และสามเณร ชื่อภารทวาชะ ความว่า “เพราะสัตว์ทั้งหลาย พากันลอยบาปอกุศลธรรมทิ้งไป คำแรกว่า “พราหมณ์” (ที.ปา.(ไทย) 11/132/97) (มหา

จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) “จึงเกิดขึ้นทรงอธิบายผล ของกรรมที่มีต่ออภยธรรมต่าง ๆ ว่า “แม้กษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ ศูทร สมณะ ผู้ประพฤติกายทุจริต วจีทุจริต มโนทุจริต มีความเห็นผิด และชักชวนผู้อื่น ให้ทำ กรรมตามความเห็นผิด เพราะการชักชวนผู้อื่น ให้ทำกรรมตามความเห็นผิดนั้น เป็นเหตุให้หลังจากตายแล้ว จะไปเกิด ในอบาย ทุกติ วินิบาต นรก แม้กษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ ศูทร สมณะ ผู้ประพฤติกายสุจริต วจีสุจริต มโนสุจริต มีความเห็นชอบ และชักชวนผู้อื่นให้ทำกรรม ตามความเห็นชอบ เพราะการชักชวนผู้อื่นให้ทำกรรม ตามความ เห็นชอบนั้น หลังจากตายแล้วจะไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ในครั้งพุทธกาล ได้เสด็จโปรดพระเจ้าพิมพิสารและหมู่ประชาชนราว 11, 000 คน พระราชาบรลูโสดาปัตติผล เป็นพระอริยโสดา บันแล้วได้กราบทูลอาราธนาพระพุทธเจ้าและภิกษุสงฆ์ให้เสด็จไปทรงรับมหาทานที่พระราชานิเวศน์ในวันรุ่งขึ้น หมู่ เปรตเหล่านั้นรู้เห็นแล้วพากันดีใจว่า “ใกล้เวลาที่พระราชาจะทรงอุทิศทานให้พวกเราแล้ว พวกเราจะได้พ้นความ ทุกข์ยากกันแล้ว” แต่พระราชามิได้ทรงอุทิศทานให้แก่ใคร ๆ เลยพวกเปรตเหล่านั้นส่งเสียงโหยหวนกรีดร้องคร่ำ ครวญด้วยเสียงอันน่าสะพรึงกลัวแบบต่าง ๆ พระเจ้าพิมพิสารทรงได้สดับแล้ว ทรงหวาดกลัวบรรทมหลับไม่สนิท รุ่ง เช้าพระพุทธเจ้าเสด็จดำเนินประทับยังที่เขาคัณโฑในพระราชานิเวศน์ พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์ เหล่าเปรตรู้เห็นแล้วดีใจว่า “วันนี้พระราชาจะทรงอุทิศทานให้แก่พวกเรา ๆ จะได้ทิพยสมบัติ” จึงพากัน มายืนอยู่ตามที่ตั้งต่าง ๆ บริเวณพระราช นิเวศน์ พระพุทธเจ้าทรงแสดงพุทธานุภาพทำให้พระราชาทอดพระเนตรเห็นเปรตเหล่านั้นท่ามกลางเบื้องหน้าของ พระองค์ เมื่อพระราชาเข้าพระทัยประทับนั่งแล้ว ทรงถวายน้ำทักษิณทกตรัสอุทิศ (เจาะจง) ว่า “ขอทานนี้จะมีแก่ หมู่ญาติของเรา” (อิทฺ โน ญาติินํ โหตุ) “ขอญาติทั้งหลายจงมีสุขเถิด” (สุขิตา โหตุ ญาติโย) พวกเปรตได้รับการอุทิศ ทานแล้วอนุโมทนา พระราชาทอดพระเนตรแล้วทรงพอพระทัยอย่างยิ่ง (เสฐียรพงษ์ วรรณปก, 2560)

ความเชื่อของชาวพุทธที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมีความเชื่อว่าเมื่อบรรพบุรุษของเราตายไปแล้วไปเกิดในภพภูมิ ที่เป็น สุคติภูมิ หรือทุคติภูมิ ลูกหลานก็ยังจะต้องทำหน้าที่ทำบุญและอุทิศส่วนกุศลไปให้เหล่าบรรพบุรุษที่ล่วงลับ ไปแล้ว เพื่อเป็นการแสดงถึงความกตัญญูต่อบุคคลเหล่านั้น จึงเกิดเป็นความเชื่อสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน การอุทิศส่วนกุศล ให้บรรพบุรุษไว้ว่า “เหล่าชนผู้นุเคราะห์ย่อมถวายอาหารและน้ำดื่มที่สะอาดประณีต เหมาะแก่ พระสงฆ์ตามกาลอุทิศให้ญาติทั้งหลาย (ที่เกิดเป็นเปรต) อย่างนี้ว่าขอทานนี้จงสำเร็จแก่ญาติทั้งหลาย ของเราขอ ญาติทั้งหลาย จงเป็นสุขเถิดส่วนญาติที่เกิดเป็นเปรตเหล่านั้นพากันมาประชุมพร้อมกัน ณ ที่ให้ทานนั้นย่อม อนุโมทนาในอาหารและน้ำดื่มเป็นอันมากโดยเคารพว่าเพราะเหตุแห่งญาติ เหล่าใด พวกเราจึงได้สุขสมบัติเช่นนี้ ขอญาติเหล่านั้นของพวกเราจงมีอายุยืน อนึ่งการบูชาญาติผู้ เป็นทายาก็ได้ทำแก่พวกเราแล้วและทายาก็ไม่ไร้ผล” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เรื่องของพิธีกรรมใน พระพุทธศาสนาในหนังสือพิธีกรรมใครว่าไม่สำคัญว่า ในพระพุทธศาสนานี้สิ่งที่เหนือกว่าพิธีกรรมยังมี อีกหลายอย่างแต่เดี๋ยวนี้เรามองเห็นกันว่าชาวพุทธใส่ใจในเรื่องที่ สำคัญ ๆ เหล่านั้นน้อยไปหน่อย มัวไปเน้นในด้านพิธีกรรมกันมากไป อย่างไรก็ตามจะต้องเข้าใจว่าเรื่องพิธีกรรมนั้น ไม่ใช่ไม่สำคัญ ในบางโอกาสเราอาจจะพูดกันถึงเรื่องพิธีกรรมให้ชัดเจนไปว่าเราควรจะปฏิบัติต่อมันอย่างไร อย่างน้อย ก็จะได้เอาสิ่งที่เป็นอยู่ปรากฏอยู่มาใช้ให้เป็นประโยชน์เพื่อเป็นสื่อ นำเข้าสู่สิ่งที่สำคัญยิ่งขึ้นไป ถ้าไปมองว่าอย่ามา วุ่นวายในเรื่องพิธีกรรมนี้เลยไม่มีประโยชน์ไม่ใช่ตัวแท้ตัวจริงของพระพุทธศาสนาแล้วละเลย ไม่เอาใจใส่ก็อาจจะ ทำให้พลาด ในเมื่อมันเป็นของมีอยู่ปรากฏอยู่ก็ต้องทำให้ถูกต้องถ้าเราเข้าใจความหมายถูกและปฏิบัติให้ถูก ทำ ด้วยความรู้ความเข้าใจมันก็จะกลายเป็นสื่อ นำเข้าสู่สิ่งที่ถูกต้องดีงามยิ่งขึ้นจนถึงสิ่งที่ เป็นหลักการของ

พระพุทธศาสนาเลยทีเดียว เพราะฉะนั้นพิธีกรรมนี้ถ้าเข้าใจ ถูกต้องและปฏิบัติถูกต้องก็จะกล้านำเข้าสู่พระพุทธศาสนาได้ดี (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2554)

ดังนั้น ประเพณีบุญเดือนสิบของพุทธศาสนิกชนตำบลบางพระเหนือ อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง ในปัจจุบัน มักจะทำตามแบบอย่างเท่านั้น เห็นเขาทำก็เลยทำตามหรือเรียกอีกอย่างว่า ทำตามแบบประเพณีเท่านั้น เลยไม่ได้เข้าใจถึงหลักการที่แท้จริงของประเพณีบุญเดือนสิบ เพราะคนเรานั้นได้ละเลยจากคำสั่งสอนของผู้หลักผู้ใหญ่ ละเลยจากการเข้าวัด ละเลยจากการฟังธรรม การทำตามแบบอย่างนั้นจึงเห็นแค่ภาพหรือรูปแบบภายนอกที่มองเห็นเท่านั้น จึงเข้าใจไม่ถึงหลักธรรมแก่นแท้ของการอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลจริง ๆ จึงมีการเข้าใจผิดว่าทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้ญาติในวันนี้แล้วและมีความเชื่อว่าญาติจะได้รับการอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลได้เต็มที่และมีโอกาสหมดหนี้กรรม จะได้ไปเกิดในภพภูมิที่ดีไปสู่สุคติ ไม่ไปตกในภพภูมิที่เป็นทุกข์อีก ซึ่งต่างจากคนในอดีตหรือรุ่นปู่ย่า ตายาย ที่เข้าใจถึงหลักของการปฏิบัติที่แท้จริง เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ดังกล่าว โดยมีพระพุทธศาสนาเป็นศูนย์กลางในการเชื่อมโยงสายสัมพันธ์อันดีงามนี้ตลอดไป “พุทธธรรมมีหลักการว่า ไม่ว่าพระพุทธเจ้าจะอุบัติขึ้นหรือไม่ก็ตาม ความจริงก็ดำรงอยู่ตามธรรมดาของมันเป็นกลาง ๆ พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ คือ การค้นพบความจริงแล้วนำมาเปิดเผยไว้ซึ่งสาระของความจริงนี้” (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2557) ให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้นเพื่อให้ประเพณีบุญเดือนสิบ มีคุณค่าและสามารถเชื่อมโยงแนวคิดให้สอดคล้องกันกับ หลักธรรม คติธรรม และความเชื่อทางพระพุทธศาสนา เพื่อช่วยสร้างปฏิสัมพันธ์อันแน่นแฟ้น ระหว่างคนในครอบครัว เครือญาติ ตลอดถึงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคมให้ดียิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้เห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ที่จะได้รับดังกล่าวจึงได้ทำวิจัยเรื่องนี้

ดังนั้น ผู้ศึกษาวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์คุณค่าหลักพุทธธรรมในประเพณีบุญเดือนสิบของพุทธศาสนิกชนตำบลบางพระเหนือ อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง” พบว่า ความสำคัญของการทำบุญอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้กับบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ของพุทธศาสนิกชนตำบลบางพระเหนือ อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง ซึ่งคนรุ่นใหม่ในปัจจุบันได้สืบทอดประเพณีบุญเดือนสิบในรูปแบบที่ไม่เข้าใจหลักการปฏิบัติที่แท้จริง มักจะทำตามรูปแบบอย่างภายนอกที่มองเห็น ไม่เข้าใจลึกซึ้งถึงความสำคัญของคำว่า ความกตัญญูต่อบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว อาจจะทำให้ประเพณีบุญเดือนสิบหมดความสำคัญและอาจจะไม่มีประเพณีบุญเดือนสิบในอนาคตข้างหน้า และเพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนตำบลบางพระเหนือ เข้าใจถึงหลักการปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา จะได้สืบทอดประเพณีบุญเดือนสิบให้กับลูกหลานได้เข้าใจเช่นเดียวกันคงอยู่ต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประเพณีบุญเดือนสิบของพุทธศาสนิกชนตำบลบางพระเหนือ อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง
2. เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในประเพณีบุญเดือนสิบ
3. เพื่อวิเคราะห์คุณค่าหลักพุทธธรรมในประเพณีบุญเดือนสิบของพุทธศาสนิกชนตำบลบางพระเหนือ

อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เจาะเชิงลึกและวิจัยลักษณะเชิงเอกสารโดยมีวิธีการวิจัย ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมเอกสาร ผู้วิจัยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ งานวิจัย เอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคุณค่าหลักพุทธธรรมในประเพณีบุญเดือนสิบ

1.1 ข้อมูลชั้นปฐมภูมิ เก็บข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 และคัมภีร์อรรถกถา

1.2 ศึกษาเอกสารจากแหล่งทุติยภูมิ คือ หนังสือ วิทยานิพนธ์ ตำรา เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.3 ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถาม โดยการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก นักปกครองระดับอำเภอ นักปกครองระดับท้องถิ่น ผู้นำชุมชน มัคทายกวัด ปราชญ์ชาวบ้านหรือผู้สูงอายุในชุมชน และหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลของประชาชนตำบลบางพระเหนือ อำเภอละฮุ่น จังหวัดระนอง จำนวน 21 คน

1.4 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยการนำเครื่องมือที่ได้สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งตรวจสอบด้านโครงสร้างและผู้เชี่ยวชาญอีก 3 ท่าน ทั้งตรวจสอบในด้านเนื้อหาและรูปแบบในครั้งนี้ เมื่อเสร็จแล้วนำไปแก้ไขปรับปรุงก่อนนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจริงในภาคสนาม เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายภาพ

1.5 ผู้วิจัยกำหนดวิธีการรวบรวมข้อมูลโดยทำการแจกแบบสอบถามกับผู้ที่มีความรู้เรื่องประเพณีบุญเดือนสิบ ลงสัมภาษณ์ตามวันเวลาที่กำหนดไว้ มีการบันทึกเสียงในขณะที่สัมภาษณ์ ถ่ายรูปในขณะที่สัมภาษณ์ จำนวน 21 คน ที่อาศัยในตำบลบางพระเหนือ อำเภอละฮุ่น จังหวัดระนอง และเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามด้วยตัวเอง

2. วิเคราะห์ข้อมูล

2.1 เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น พระไตรปิฎก อรรถกถา หนังสือ วิทยานิพนธ์ นิตยสาร วารสาร สื่อออนไลน์และสื่ออื่น ๆ และประสานงานติดต่อกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน เพื่อสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

2.2 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น พระไตรปิฎก อรรถกถา หนังสือ วิทยานิพนธ์ นิตยสาร วารสาร สื่อออนไลน์และสื่ออื่น ๆ และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยใช้วิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์คุณค่าหลักพุทธธรรมในประเพณีบุญเดือนสิบของพุทธศาสนิกชนของตำบลบางพระเหนือ อำเภอละฮุ่น จังหวัดระนอง” สรุปผลการวิจัย ได้เป็นประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. ประเพณีบุญเดือนสิบของพุทธศาสนิกชนของตำบลบางพระเหนือ อำเภอละฮุ่น จังหวัดระนอง เป็นการนำวัฒนธรรมประเพณีของนครศรีธรรมราชมาเผยแพร่ในตำบลบางพระเหนือ อำเภอละฮุ่น จังหวัดระนอง เพราะมีผู้ที่อพยพมาจากนครศรีธรรมราช ได้มาสร้างถิ่นฐานในตำบลบางพระเหนือ อำเภอละฮุ่น จังหวัดระนอง มีความเชื่อที่สืบทอดกันมาว่าประเพณีบุญเดือนสิบเป็นการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ซึ่งเกิดขึ้น 2 วาระ คือ วาระแรกในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 10 เรียกว่า วันรับตายาย วาระที่สอง ในวันแรม 15 ค่ำ เดือน 10 เรียกว่า วันส่งตายาย เชื่อกันว่าบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วได้กลับมายังโลกมนุษย์เพื่อมาหาลูกหลานญาติพี่น้อง

ที่ยังมีชีวิตอยู่ ลูกหลานญาติพี่น้องจึงเตรียมข้าวปลาอาหาร เช่น ขนมทั้ง 5 ชนิด ที่เป็นสัญลักษณ์ของประเพณี บุญเดือนสิบและขนมอื่น ๆ รวมไปถึงผลไม้ต่าง ๆ ตามฤดูกาล “บุญแรก (วันรับตายาย) ทำบุญเลี้ยงพระต้อนรับดวงวิญญาณของบรรพบุรุษที่ให้กลับมาเยี่ยมลูกหลานบนโลกมนุษย์ หลังจากนั้นลูกหลานญาติพี่น้องผู้มีฐานะก็จะจัดเตรียมอาหารคาวหวานที่บรรพบุรุษชอบทานในครั้งที่ยังมีชีวิตอยู่ และนิมนต์พระทำอุทิศส่วนบุญที่บ้านของตนตามความสะดวกของแต่ละครอบครัว บุญหลัง (วันส่งตายาย) ลูกหลานญาติพี่น้องก็จะจัดเตรียมอาหารหวานคาว ผลไม้ ขนมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเพณีบุญเดือนสิบ นอกเหนือจากขนม 5 อย่าง แล้วก็จะทำขนมอาหารตามท้องถิ่น เช่น ขนมจาก ข้าวหลาม ขนมแข่ง ขนมเทียน ข้าวต้มมัด เป็นต้น ส่วนผลไม้ก็นำผลไม้ตามฤดูกาล เช่น ทุเรียน มังคุด เงาะ เป็นต้น ก็จะจัดเตรียมนำไปตั้งร้านเปรตตามจุดต่าง ๆ ที่ได้เตรียมไว้ และนำไปถวายพระ เพื่อทำอุทิศบุญกุศลให้กับบรรพบุรุษ และในพิธีกรรมส่งตายายกลับภพภูมิ (ครวญ บัวต่ม, 2567)” เพื่อเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและความอุดมสมบูรณ์ของสวนผลไม้ ไร่นาต่าง ๆ จะได้ผลผลิตให้เพิ่มมากยิ่งขึ้น เป็นการเสร็จสิ้นของประเพณีบุญเดือนสิบ ประเพณีนี้ของชาวภาคเหนือ เรียกว่า วันทำบุญสลาภภัตร ภาคกลาง เรียกว่า บุญข้าวสารทนต์ไทย ภาคอีสาน เรียกว่า บุญข้าวสาก จุดมุ่งหมายในประเพณีบุญเดือนสิบ คือ ความกตัญญู กตเวทิต่อบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว

2. หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในประเพณีบุญเดือนสิบ พบว่า เป็นหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนา ซึ่งทำให้ครอบครัว ชุมชน สังคมเกิดความรักต่อกัน มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน หลักธรรมที่ปรากฏมีดังนี้ ความกตัญญู กตเวทิตะ ความกตัญญูเป็นเครื่องหมายของคนดี พระพุทธเจ้าทรงยกย่องผู้ที่มีความกตัญญูต่อบิดามารดาเป็นมงคลสูงสุด ผู้ที่เคยอุปการะเรามาก่อนนั้นเป็นผู้เจริญอย่างยิ่ง ความกตัญญูกตเวทิตะ เป็นการสำนึกในพระคุณ ด้วยการแสดงความเคารพ นบถื้อ เชื้อพึ่ง ช่วยเหลือในกิจการงานต่าง ๆ ให้สำเร็จ ความสามัคคีของชุมชน ความสามัคคี คือ ความสมัครใจพร้อมใจ ความกลมเกลียว ความปรองดอง ที่เกิดขึ้นกันอย่างพร้อมเพรียง ความสามัคคีจะเกิดขึ้นได้เมื่อบุคคลนั้นมีความต้องการที่จะร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ บุญกิริยาวัตถุ 3 มี 1) ทานมัย คือ การให้ การเสียสละ การแบ่งปัน ด้วยความเต็มใจ เช่น การเสียสละทรัพย์สินส่วนตัว เพื่อประโยชน์แก่คนที่ลำบากกว่าเราเขาจะได้นำไปใช้ในสิ่งที่เขาขาดแคลน 2) ศีลมัย คือ การรักษาศีล บุญจะสำเร็จด้วยการรักษาศีล การรักษาศีล คือ ความปฏิบัติตนในชีวิตประจำวัน รู้จักการลด ละ เลิก การทำความชั่ว การคิดชั่ว การไม่เบียดเบียนใคร แต่มุ่งมั่นที่จะช่วยเหลือ ทำความดี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แก่ผู้อื่น สิ่งเหล่านี้เป็นการหล่อเลี้ยงให้จิตใจเราสูงขึ้นเป็นอริยบุคคล 3) ทานมัย การปฏิบัติภาวนา คือ การกำหนดรู้ตัวว่ากำลังทำอะไรอยู่ หรือการสวดมนต์ก่อนนอนทุกคืน เพื่อขัดเกลาจิตใจให้กิเลสบางเบาลง เป็นการอบรมจิตใจในการละซึ่งกิเลส ตั้งแต่ชั้นหยาบไป จนถึงกิเลสอย่างละเอียด โดยการใช้สติ สมาธิ และปัญญา และหลักสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจคน ประสานหมู่ชนให้เกิดความสามัคคี เป็นเครื่องมือในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี และนำไปสู่ความสุขในสังคม

3. คุณค่าหลักธรรมในประเพณีบุญเดือนสิบของพุทธศาสนิกชนตำบลบางพระเหนือ อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง พบว่า หลักธรรมหรือความเชื่อที่ปรากฏเหมือนกันในทางพระพุทธศาสนา คือ หลักการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว เพราะเชื่อว่าผู้ที่ล่วงลับไปแล้วนั้นได้กลับมาหาลูกหลาน ญาติพี่น้องที่ยังมีชีวิตอยู่ในโลกนี้ จุดเริ่มจากการทำบุญใหญ่ครั้งแรกของชาวพุทธโดยมีพระเจ้าพิมพิสารเป็นผู้ริเริ่มโดยถือเอาเหตุการณ์นี้มาเป็นตัวอย่างในการแสดงถึงหลักความกตัญญูกตเวทิตะ หลักความสามัคคี บุญกิริยาวัตถุ 3 และสังคห

วัตถุ 4 เป็นหลักธรรมที่แสดงออกถึงการอยู่ร่วมกันในสังคม มีความรักต่อกัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ซึ่งกันและกัน นำพาให้บุคคลในชุมชน สังคม และผู้นำชุมชนเกิดความรักใคร่ต่อกันเห็นความสำคัญต่อกิจกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะประเพณีบุญเดือนสิบที่สืบทอดมาถึงปัจจุบัน บริบทชาวพุทธในตำบลบางพระเหนือ อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง บ้านระวี หมู่ที่ 5 อาณาเขต ตั้งอยู่ในตำบลบางพระเหนือ อำเภอละอุ่น จังหวัดระนองเป็นประชากรที่อพยพมาจากจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นจำนวนมาก มาสร้างถิ่นฐานในหมู่บ้านระวี ตำบลบางพระเหนือ นำประเพณีบุญเดือนสิบเข้ามาเผยแพร่เห็นหลักธรรมในด้านต่าง ๆ คือ ด้านจิตใจ เป็นการแสดงออกถึงความอ่อนน้อม อ่อนโยน ที่ปรากฏให้เห็นผ่านการประพฤติปฏิบัติ เมื่อการปฏิบัติที่ออกมาจากใจจะบ่งบอกถึงความสุขของผู้ที่กระทำสิ่งนั้นด้วยความสุขที่ผ่านมาทางแววตา รอยยิ้ม สีหน้า ท่าทาง ท่าทางจะแสดงออกถึงความตั้งใจที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ด้านความสามัคคีของชุมชน คือ การเข้าร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน สังคม เพื่อผลงานกิจกรรมของคนหมู่มากในสังคมซึ่งจะต้องเกิดจากการมีจิตอาสา ด้านวิถีชีวิตชุมชน ประเพณีบุญเดือนสิบมีความสำคัญของชาวพุทธ เป็นการแสดงออกถึงความกตัญญูทวดที่ต่อบรรพบุรุษที่ล่วงลับ “ส่งเสริมด้านความกตัญญูทวดที่เป็นประเพณีที่เปิดโอกาสให้ลูกหลานแสดงออกถึงความรัก การระลึกถึงผู้มีพระคุณ ต่อผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว หรือผู้ที่มีพระคุณที่ยังมีชีวิตอยู่” “ส่งเสริมให้เกิดจิตสำนึกต่อตนเองในการที่จะละทำความชั่วและสร้างคุณความดีให้มากขึ้น” “ส่งเสริมความสามัคคี เป็นประเพณีที่คนในชุมชนร่วมกันทำ” “ส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นประเพณีที่สืบทอดกันมายาวนาน ถือเป็นมรดกของชาวพุทธ จุดประสงค์ของประเพณีนี้มุ่งเน้นให้พุทธศาสนิกชนตำบลบางพระเหนือ อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง ได้เห็นความสำคัญของประเพณี” “จากการได้ทำพิธีกรในประเพณีบุญเดือนสิบทำให้เกิดความเข้าใจในหลักของความกตัญญูทวดที่ว่า ความรักที่มีต่อพ่อแม่ ปู่ย่าตายาย ญาติพี่น้อง ไม่ต้องรอให้เขาเสียชีวิตไปก่อนแล้วค่อยมาตอบแทน การดูแลเอาใจใส่กันในทุก ๆ วันให้ดีที่สุด ไม่สร้างความเดือดร้อนให้พ่อแม่ เดือดร้อนถือได้ว่าเป็นการตอบแทนพระคุณเช่นเดียวกัน (พงศพล จันทระฆัง, 2567) “ส่งเสริมเศรษฐกิจในชุมชน เป็นประเพณีที่เป็นอัตลักษณ์ของตน เมื่อถึงประเพณีบุญเดือนสิบนั้น สินค้าที่จะสร้างรายได้ให้กับ พ่อค้า แม่ค้า ในชุมชนทั้งหลาย ได้แก่ ขนมะละกอ ขนมะม่วง ขนมังคุด ขนมะขาม ขนมะขาม และยังมีสินค้าอื่น ๆ อีกมากมายที่สามารถนำมาทำบุญได้ เช่น ผลไม้ที่มีผลผลิตในฤดูกาลนี้ ข้าวตอกดอกไม้เพื่อบูชาพระ ลูกประทัด ในปัจจุบันนี้สามารถนำสินค้าทุกอย่างมาจำหน่ายในฤดูกาลประเพณีบุญสารทเดือนสิบนี้ เพื่อมาทำบุญแล้วส่งผลบุญให้กับผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว หรือซื้อไปฝากเพื่อนฝูงที่ทำงาน เป็นการส่งเสริมหมุนเวียนเม็ดเงินให้เศรษฐกิจในชุมชนอีกด้วย” ด้านศาสนาและวัฒนธรรม เป็นประเพณีทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว สำหรับผู้ที่ได้รับประโยชน์ในแต่ละฝ่ายคือ ผู้ที่กระทำความดี เช่น พระภิกษุสงฆ์ผู้ที่เป็นส่วนสำคัญในการทำพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ในฐานะผู้รับไทยธรรม อาหารหวานคาว ผลไม้ เป็นต้นที่เหล่าทายก ทายิกาทั้งหลายนำมาถวายเพื่อมุ่งทำการอนุเคราะห์ให้แก่หมู่ญาติทั้งหลายที่ล่วงลับไปแล้ว ผู้ที่ล่วงลับไปแล้วได้รับประโยชน์เมื่อพระสงฆ์ได้ทำการอนุโมทนาบุญนั้น หลังจากเหล่าพระสงฆ์ได้รับการอุปถัมภ์ด้วยไทยทานทั้งหลาย ทายกทายิกาผู้ที่ได้รับผลประโยชน์เป็นพลึงกาย พลึงใจในการประพฤติปฏิบัติ

อภิปรายผล

1. ประเพณีบุญเดือนสิบของพุทธศาสนิกชนตำบลบางพระเหนือ อำเภอละอุ่น จังหวัดระนองมีความเชื่อว่าเป็นการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วเกิดเป็นเปรตตระกูล พรตตูปชีวิเปรต ซึ่งเป็นเปรตจำพวกเดียวที่สามารถรับส่วนกุศลจากการทำบุญอุทิศส่วนกุศลจากผู้เป็นญาติ สอดคล้องกับ พระมหาสุพจน์ คำน้อย ได้ทำวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์คำสอนเรื่องการอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลในพระพุทธศาสนาเถรวาท” ผลการวิจัยพบว่า คำสอนเรื่องการอุทิศส่วนบุญ ใน พระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า หากสืบย้อนไปในช่วงระยะเริ่มแรกของพระพุทธศาสนา (Early Buddhism) เมื่อครั้งที่พระพุทธเจ้ายังทรงพระชนม์อยู่ จะพบว่า การอุทิศส่วนบุญตามหลักของพระพุทธศาสนาเถรวาทมีจุดเริ่มจากการกระทำบุญใหญ่ครั้งแรกของชาวพุทธ โดยมีพระเจ้าพิมพิสารเป็นผู้ริเริ่ม คาดว่าในสมัยนั้นการอุทิศส่วนบุญน่าจะยังไม่เป็นที่นิยมของชาวพุทธ หากไม่ปรากฏเหตุการณ์ของเปรตที่เป็นญาติของพระเจ้าพิมพิสารในอดีตชาติมาแสดงตัวให้พระองค์เห็น ในสภาพที่น่ากลัวพระพุทธเจ้าจึงทรงถือเอาเหตุการณ์นี้ มาเป็นตัวอย่างในการแสดงหลักของการอุทิศส่วนบุญแก่พระเจ้าพิมพิสาร (พระมหาสุพจน์ คำน้อย, 2553) สอดคล้องกับ พระอธิการทองภาส กิตติปาโล (ผาปรังค์) ได้ทำวิจัยเรื่อง วิเคราะห์คุณค่าของหลักพุทธธรรมในประเพณีบุญเดือนสิบของพุทธศาสนิกชนตำบลไทรินทร์ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่ามีความเชื่อว่า ในบุญเดือนสิบนี้หากลูกหลาน คนใดไม่ทำบุญไปให้ ไม่จัดสำรับเซ่นไหว้ หรือไม่ไปร่วมพิธีกรรมโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ผิดบรรพบุรุษอาจไม่พอใจ และอาจจะโยงไปเป็นเหตุให้ ทำมาหากินไม่ราบรื่น เพราะถูกเปรตที่เป็นญาติสาปแช่ง จิตใจเกิดความกังวลไม่เป็นสุขด้วยความเชื่ออย่างนี้ ทุกคนจึงพยายามไปร่วม หรือไม่ก็จัดเครื่องเซ่นไหว้ที่บ้านของตนถึงจะมีภาระกิจการมากมายอย่างไร เมื่อวันนั้นมาถึงจะต้องไปร่วมมีส่วนร่วมให้ได้ แล้วความเป็นสิริมงคลก็จะเกิดขึ้นแก่ตน และครอบครัวมีความเจริญรุ่งเรืองในหน้าที่การงานนอกจากนี้ยังเป็นพิธีกรรมที่ก่อให้เกิดการประสานสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นของญาติ ที่เป็นทั้งพี่น้องร่วมสายโลหิตทำให้เห็นบทบาทและหน้าที่ของพิธีกรรมที่เกิดจากความเชื่อเกี่ยวกับผีบรรพบุรุษว่า เป็นพิธีกรรมที่สร้างขึ้นเพื่อจุดมุ่งหมายที่สนองความต้องการ และเป็นเครื่องมือในการควบคุมความประพฤติของคนในสังคม เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติอีกด้วย (พระอธิการทองภาส กิตติปาโล (ผาปรังค์), 2560)

2. หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในประเพณีบุญเดือนสิบมีดังนี้ หลักความกตัญญูกตเวที คือ การแสดงออกถึงการทำหน้าที่ในการเป็นผู้ตอบแทนผู้ที่มีพระคุณต่อเรา หลักความสามัคคี คือ การแสดงออกถึงความมีน้ำใจ การช่วยเหลือกิจกรรมต่าง ๆ ต่อผู้อื่น บุญกิริยาวัตถุ 3 คือ การให้ การเสียสละ เพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น การรักษาศีลด้วยกาย วาจา และใจ การภาวนาระลึกถึงความเป็นปัจจุบันด้วยปัญญา, และสังคหวัตถุ 4 คือ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา เป็นหลักธรรมที่ยึดเหนี่ยวจิตใจให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติ สอดคล้องกับ สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (วาสน์ วาสโน) “กล่าวถึงความหมายเกี่ยวกับสังคหวัตถุ 4 ไว้ว่า เมื่อทุกคนต่างประพฤตสังคหวัตถุทั่วถึงกันแล้ว อย่างว่าแต่เฉพาะคน เฉพาะครอบครัวจะรักใคร่นับถืออยู่อย่างสุขสบายเลย ถึงคนทั้งหมู่บ้าน ทั้งเมือง ทั้งประเทศ ทั้งโลก ก็ต้องอยู่เป็นสุขสบายตลอดไปเหมือนกัน เพราะฉะนั้นท่านจึงว่าสังคหวัตถุทั้ง 4 อย่าง เป็นคุณสำหรับยึดเหนี่ยวจิตใจผู้อื่นให้รักใคร่นับถือช่วยเหลือกัน คือ ทาน การให้ การเสียสละ การแบ่งปันเพื่อประโยชน์แก่คนอื่น ปิยวาจา การพูดจาด้วยถ้อยคำไพเราะอ่อนหวาน จริงใจ ไม่พูดหยาบคายก้าวร้าว พูดในสิ่งที่ เป็นประโยชน์ อตถจริยา ช่วยเหลือกัน และสมานัตตตา การปฏิบัติตนเสมอต้นเสมอปลาย การทำตัวให้เข้ากันได้ (สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (วาสน์ วาสโน), 2528) สอดคล้องกับการศึกษาของ พระครูใบฎีกาเฉลิมพล อริยวิโส (คำเชื้อ) ที่ได้

วิจัยเรื่อง “วิเคราะห์บุพพเปตพลีที่ปรากฏในคัมภีร์ไบเบิล”ว่า “ความเป็นมาของการทำบุญบุพพเปตพลีที่ปรากฏในคัมภีร์เปตพลีฉบับวัดหลวงราชสันฐาน มีโครงเรื่องตามที่ปรากฏในเนื้อหาของคัมภีร์เปตพลี มาจากเหตุการณ์ที่พระเจ้าพิมพิสารได้ทรงกระทำไว้ เป็นแบบอย่างในสมัยพุทธกาล นอกจากนั้นยังพบหลักฐานทางพระพุทธศาสนาที่พุทธศาสนิกชนควรนำไปประพฤติปฏิบัติ เช่น ศีล ความเชื่อ เรื่องบุญบาป ทาน ความกตัญญู ศรัทธา ภาวนา และไม่ประมาท ซึ่งเป็นหลักฐานที่ทำให้ผู้ปฏิบัติได้รับความสงบสุข ตลอดถึงส่งผลให้สังคมโดยรวมเกิดสันติสุข” (พระครูใบฎีกาเฉลิมพล อริยวิโส (คำเชื้อ), 2554)

3. คุณค่าหลักพุทธธรรมในประเพณีบุญเดือนสิบของพุทธศาสนิกชนตำบลบางพระเหนือ อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง ได้นำหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาจะนำพาผู้ที่ประพฤติปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จได้ทั้งในหน้าที่การงาน การดำเนินชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับ ไพรินทร์ ฌ วันนา ได้ทำวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในคำพร่ำนาคา” ผลการวิจัยพบว่า ในสังคมมนุษย์เรานั้น มีทั้งความเลื่อม ความเจริญ สลับสับเปลี่ยนหมุนเวียนกันไปบางที่ก็ประสบกับปัญหาเดือดร้อนวุ่นวาย บางคราวก็มีความสุข ซึ่งเป็นไปตามกฎของพระพุทธศาสนาซึ่งมีอยู่ 3 ข้อ คือ การเกิดขึ้นในเบื้องต้น ตั้งอยู่ในท่ามกลาง และดับไปในที่สุดทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับบริบทและปัจจัย ถ้าค่านิยมของสังคมไม่ประกอบไปด้วยธรรมะ มุ่งมั่นแต่แสวงหาวัตถุนิยม สังคมนั้นก็ย่อมประสบกับความเลื่อมไม่สงบสุข มีแต่ปัญหาเดือดร้อนวุ่นวายเพราะไม่ประกอบไปด้วยธรรม แต่หากสังคมใดมีธรรมประกอบในการดำรงชีพ มิใช่มุ่งเน้นด้านวัตถุอย่างเดียว สังคมนั้นก็ย่อมเจริญก้าวหน้ามีความสุข เพราะธรรมเป็นปัจจัยทำให้เกิดความเจริญได้ ดังนั้น การพัฒนาสังคมต้องอาศัยธรรมะเป็นหลักยึดเหนี่ยวในการประพฤติปฏิบัติ (ไพรินทร์ ฌ วันนา, 2552) สอดคล้องกับ พระครูศีลนันทโสภณ อนันท์ เหล่าคณธาร์ ได้ทำวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์ภพภูมิในคัมภีร์พระพุทธศาสนาและในสังคมไทย” ผลการวิจัยพบว่า วิถีชีวิตของคนไทยทุกส่วนในสังคมไทย ได้ผูกประสานกลมกลืนกับหลักความเชื่อ และหลักปฏิบัติในทางพระพุทธศาสนา (พระครูศีลนันทโสภณ (อนันท์ เหล่าคณธาร์), 2551)

สรุปและข้อเสนอแนะ

ประเพณีบุญเดือนสิบเป็นประเพณีที่พุทธศาสนิกชนมีความเชื่อมาตั้งแต่โบราณกาลว่าการทำบุญอุทิศส่วนกุศลนั้นเป็นการทำบุญให้กับบรรพบุรุษผู้ล่วงลับ เป็นการแสดงให้เห็นถึงความรักความกตัญญูต่อบุพพคุณของลูกหลานญาติพี่น้อง ที่ยังมีชีวิตอยู่บนโลกมนุษย์ กิจกรรมประเพณีบุญเดือนสิบมีสองวาระ คือ วันรับตายาย ตรงกับวันแรม 1 ค่ำ เดือน 10 และวันส่งตายาย ตรงกับวันแรม 15 ค่ำ เดือน 10 หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในประเพณีบุญเดือนสิบเป็นหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาเพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขมีด้วยกัน 4 อย่าง คือ หลักความกตัญญูต่อบุพพคุณ คือ การเกิดจิตสำนึกของมนุษย์เราที่ควรตอบแทนท่าน, หลักความสามัคคี คือ การสมัครสมาน ร่วมแรงร่วมใจ ร่วมไม้ร่วมมือ ในการทำกิจกรรมในสังคม, บุญกิริยาวัตถุ 3 คือ การรู้จักเสียสละต่อผู้อื่น การรักษาศีลซึ่งเป็นพื้นฐานของมนุษย์ และการทำจิตใจให้เจริญขึ้น และสังคหวัตถุ 4 คือ ธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจหรือเป็นหลักการสงเคราะห์กันและกัน ดังนั้นคุณค่าหลักพุทธธรรมในประเพณีบุญเดือนสิบปรากฏพบคุณค่าและส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมใน ด้านจิตใจ เป็นการแสดงออกถึงความอ่อนน้อม อ่อนโยน ต่อบุคคลรอบข้าง ด้านความสามัคคีของชุมชน การร่วมแรงร่วมใจกันทำกิจกรรมเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ด้านวิถีชีวิตชุมชน ส่งเสริม

คุณภาพชีวิต เศรษฐกิจ ความเป็นอยู่ที่ดีต่อชุมชน ด้านศาสนาและวัฒนธรรม เป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนา ประเพณีวัฒนธรรมให้ยั่งยืน จึงเป็นหลักธรรมที่ทำให้พุทธศาสนิกชนอยู่ร่วมกัน ทำกิจกรรมร่วมกันในชุมชน สังคม สำเร็จลุล่วงตามจุดหมาย ดังนั้น จึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายประเพณีบุญเดือนสิบ เป็นประเพณีที่แสดงออกถึงความกตัญญูต่เวทีของชาวพุทธที่นับถือพระพุทธศาสนา ที่สืบทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษจนมาถึงปัจจุบัน ซึ่งนักปราชญ์ทางด้านพระพุทธศาสนาได้แฝงหลักพุทธธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ให้ผู้ประพฤติปฏิบัติได้เข้าถึงหลักธรรม และนำหลักธรรมนี้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตตามรอยพระพุทธเจ้า จากการวิจัยพบว่า ประเด็นที่ควรจะนำไปวิจัยต่อไป คือ 1) ด้านการศึกษา ควรให้ความรู้ความหมายที่แท้จริงของประเพณีบุญเดือนสิบ 2) ด้านคุณธรรมจริยธรรม ควรปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของการอยู่ร่วมกัน 3) ด้านความรับผิดชอบ ควรมีความรับผิดชอบต่อชุมชน และสังคม 4) ด้านการส่งเสริมอาชีพ การเรียนรู้การพัฒนาด้านอาชีพต่าง ๆ เช่น การทำขนมที่เป็นสัญลักษณ์ของประเพณีบุญเดือนสิบ เรียนรู้การสืบทอดประเพณีบุญเดือนสิบ เป็นต้น ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 1) ศึกษาวิเคราะห์ประเพณีบุญสารทเดือนสิบกับคนในยุคปัจจุบัน 2) ศึกษาการเผยแพร่ประเพณีบุญสารทเดือนสิบในยุคดิจิทัล 3) ศึกษาเปรียบเทียบหลักพุทธธรรมในประเพณีบุญสารทเดือนสิบกับประเพณีอื่น ๆ ของชาวพุทธในยุคปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- ครวญ บัวต่ม. (24 กุมภาพันธ์ 2567). หลักการปฏิบัติประเพณีบุญเดือนสิบ. (พระประดิพัทธ์ โสภโณ, ผู้สัมภาษณ์) พงศ์พล จันทระขัง. (1 มีนาคม 2567). คุณค่าทางด้านจิตใจ. (พระประดิพัทธ์ โสภโณ, ผู้สัมภาษณ์)
- พระครูใบฎีกาเฉลิมพล อริยวิโส (คำเชื้อ). (2554). การศึกษาวิเคราะห์บุพเพตพลีที่ปรากฏในคัมภีร์ไบบลานล้านนา กรณีศึกษาคัมภีร์เปตตพลีฉบับวัดหลวงราชสันฐาน. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูศีลนันทโสภณ (อนันท์ เหล่าคั่นธาร). (2551). การศึกษาวิเคราะห์ภุญในคัมภีร์พระพุทธศาสนาและในสังคมไทย. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2557). พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงขยายความ. (พิมพ์ครั้งที่ 39). กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2554). พิธีกรรมใครว่าไม่สำคัญ. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุพจน์ คำน้อย. (2553). ศึกษาเกี่ยวกับคำสอนเรื่องการอุทิศส่วนบุญในพระพุทธศาสนาเถรวาท. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระอธิการทองภาส กิตติปาโล (ผาปรารค์). (2560). วิเคราะห์คุณค่าของหลักพุทธธรรมในประเพณีบุญเดือนสิบของพุทธศาสนิกชน ตำบลไผ่ทรินทร์ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ไพรินทร์ ณ วันนา. (2552). การศึกษาวิเคราะห์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในคำพร้านนนา. ใน
วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (วาสน์ วาสโน). (2528). สังคหวัตถุ 4. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สมปราชญ์ อัมมะพันธ์. (2548). ประเพณีท้องถิ่นภาคใต้. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

เสฐียรพงษ์ วรรณปก. (2560). สิ่งแรกในพระพุทธศาสนา: การเกิดขึ้นแห่งประเพณีกรวดน้ำครั้งแรก. เรียกใช้เมื่อ
10 ตุลาคม 2566 จาก https://www.matichonweekly.com/column/article_29785